

Kannanotto 28.11.2022

Eduskunnan turvallisen odotus- ja vauva-ajan edistämisyhjä
Julkaisuvapaa HETI

Vauvaperheiden tasa-arvoiset palvelut hyvinvointialueilla turvataan vauvamyönteisyysohjelman kansallisella koordinaatiolla

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on ilmoittanut luopuvansa kansallisista imetyскоordinaation ja vauvamyönteisyyden edistämisen tehtävistään. Suunnitelmana on, että nämä toiminnot siirtyvät hyvinvointialueiden vastuulle. Päätös tarkoittaa sitä, että vuosille 2018–2022 tehty tavoitteellinen imetyksen edistämisen toimintaohjelma ei saa jatkoa, eikä ohjelman tuloksia ja vaikuttavuutta tulla suunnitelmista huolimatta arvioimaan. Myöskään sairaaloiden ja neuvoloiden vauvamyönteisyysohjelmaa ohjaava koordinaatio sekä systemaattinen imeväisruokintatilastointi eivät Suomessa jatkossa toteudu.

THL:n suunnitelma tekee tyhjäksi vuosien työn vauvamyönteisyysohjelman kansallisessa jalkauttamisessa. Tulevaisuudessa on todennäköistä, että alueellinen eriarvoisuus imetysohjauksen palvelujärjestelmissä sekä imetysohjauksen laadussa ja saatavuudessa lisääntyy merkittävästi, koska kansallisen, velvoittavaksi koetun toimintaohjelman puuttuessa hyvinvointialueilla on vapaat kädet imetysohjauksen toteutuksessa. THL:n päätös on erityisen huolestuttava siksi, että THL on oman selvityksensä pohjalta tuonut esille imetysohjauksen alueellisen saatavuuden epätasa-arvoisuutta yhtenä keskeisimpänä imetyksen edistämisen haasteena Suomessa.

Hyvinvointialueuudistuksen keskeisimpinä tavoitteina on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tasa-arvoisempi saatavuus ja terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen. Imetyksen ja vauvamyönteisyyden hyötyjen optimaalinen saavuttaminen edellyttää kansallisen tason koordinaatiota, joka toimii myös yhteentuoavana ja ohjaavana tahona muille moniammatillisille asiantuntijaverkostoille. Hyvinvointialueille tarvitaan vahvaa imetysohjauksentuntemusta, mutta se ei voi korvata kansallista ohjausta ja näyttöön perustuvaa toimintaohjelmaa, jolla varmistetaan yhdenmukainen kehittämistyö kaikilla alueilla. Samalla säästetään hyvinvointialueiden resursseja.

Hyvinvointialuelainsäädännössä laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä §21, toteaa yksiselitteisesti, että "sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle". Tähän sisältyvät keskeisesti näyttöön perustuvat, kansalliset terveyden edistämisen toimintaohjelmat, joilla varmistetaan tasalaatuinen terveyden edistäminen. Imetyksen edistämistä ohjaavat lisäksi YK:n toimintasuositukset jäsenvaltioilleen. YK:n ohjauksen perustana on WHO:n ja UNICEFin Innocenti Declaration (1990), josta lähtien kansallinen imetyскоordinaatio on katsottu kulmakiveksi valtioiden vauvamyönteisyydelle. Lisäksi tarvitaan toimintaohjelmia, lainsäädäntöä, pysyviä resursseja ja vahvaa poliittista tahtotilaa.

Imetyksen edistäminen on kustannus-vaikuttavimpia keinoja edistää sekä lapsen että äidin terveyttä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä, ja sen merkitys kansantalouteen on kiistaton. Imetysohjauksen voi edistää turvallisen kiintymyssuhteen muodostumista ja vanhemman herkkyyttä vauvan viesteille. Sujuva imetysohjauksentuntemus on yhdistetty myös vähäisempään mieliala- ja masennusoireiluun synnytyksen jälkeen. Yksilöllisellä, oikea-aikaisella ja näyttöön perustuvalla

imetysohjauksella voidaan vahvistaa vanhemmuutta perustavanlaatuisesti ja tukea koko perhettä.

Eduskunnan turvallisen odotus- ja vauva-ajan edistämisryhmä perustettiin lokakuussa 2020 ja sen tavoitteena on vahvistaa vauvamyönteistä yhteiskuntaa edistämällä perheystävällistä politiikkaa. Ryhmän toiminnalla lisätään päättäjien tietoisuutta odotus- ja vauva-ajan merkityksellisyydestä elämänvaiheena sekä sen vaikutuksista myöhempään elämään. Ryhmän toiminnalla pyritään lisäämään päättäjien ymmärrystä vauvaperheiden tuen tarpeista ja toimivista tuen muodoista. Ryhmä kunnioittaa perheiden monimuotoisuutta sekä huomioi erilaiset polut vanhemmuuteen. Ryhmä koostuu asiantuntijatahoista, kansanedustajista sekä eduskunnan työntekijöistä. Asiantuntijatahoina ovat Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus, Psykologiliiton varhaisen kehityksen ja perhesuhteiden ammatillinen työryhmä, Ensi- ja turvakotien liitto, Suomen Kätilöliitto, Väestöliitto, Imetyksen tuki ry, Suomen Vauvamyönteisyyskouluttajat ry, Folkhälsan, Lastensuojelun keskusliitto, Varhaisen vuorovaikutuksen psykoterapia ry, Suomen perinataalimielenterveys ry, VauvaSuomi ry, Äimä ry sekä Fenix Helsinki ry. Ryhmää puheenjohtaa kansanedustaja Sofia Virta.

Lähdeluettelo pyydettäessä.

/Lähteet:

Alive and Thrive. The new Cost of Not Breastfeeding tool. Saatavilla sähköisesti osoitteesta: www.aliveandthrive.org/en/the-new-cost-of-not-breastfeeding-tool

Hakulinen, T., Otronen, K. & Kuronen, M. (2017) Kansallinen imetyksen edistämisen toimintaohjelma vuosille 2018-2022.

Ikonen, R. & Hakulinen, T. (2019). Imetyksen edistäminen synnytyssairaaloissa. Selvitys nykykäytännöistä. Työpäperi 12/2019. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL.

Megan Yuen, Olivia J. Hall, Grace A. Masters, Benjamin C. Nephew, Catherine Carr, Katherine Leung, Adrienne Griffen, Lynne McIntyre, Nancy Byatt, and Tiffany A. Moore Simas. The Effects of Breastfeeding on Maternal Mental Health: A Systematic Review. Journal of Women's Health. Jun 2022. 787-807. <http://doi.org.ezproxy.uef.fi:2048/10.1089/jwh.2021.0504>

Peñacoba, C., & Catala, P. (2019). Associations Between Breastfeeding and Mother-Infant Relationships: A Systematic Review. Breastfeeding Medicine, 14(9), 616–629. <https://doi.org.ezproxy.uef.fi:2443/10.1089/bfm.2019.0106>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2022.) Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus (sote-uudistus) - sivusto.

UNICEF & WHO. (2018). Protecting, promoting and supporting Breastfeeding in facilities providing maternity and newborn services: the revised Baby Friendly Hospital Initiative. Implementation Guidance.

Victora CG, Bahl R, Barros AJ ym. (2016). Breastfeeding in the 21st century: epidemiology, mechanisms, and lifelong effect. Lancet; 30(387):475–90. DOI:10.1016/S0140-6736(15)01024-7

WHA45.34. (1992). 45. WHO:n maailmankongressi.

WHO. (2021). Global breastfeeding scorecard 2021: protecting breastfeeding through bold national actions during the COVID-19 pandemic and beyond. Technical Document.

WHO & UNICEF. (1990). Innocenti Declaration (1990) On the Protection, Promotion and Support of Breastfeeding.

WHO & UNICEF. (2005). Innocenti Declaration (2005) On Infant and Young Child Feeding